

Boekbespreking

W. Pols, S. Miedema en B. Levering (red.)

Opvoeding zoals het is

De Tijdstroom, Utrecht, 1995, 258 pagina's, f 49,-
ISBN 90-352-1591-5. Verschenen in de reeks Kinder- en
Jeugdstudies

Dit boek is een sterk gewijzigde versie van een boek dat voor het eerst in 1989 verscheen. Het is destijds ontstaan, aldus de redactie in haar Inleiding "Over wetenschappelijke en pedagogische waarheid", uit onvrede met de wijze waarop volgens haar in de PABO met het verschijnsel opvoeding werd omgegaan. Naar haar mening werd de pedagogische werkelijkheid gereduceerd tot een onderwijskundig te beheersen geheel. De redactie wil de pretenties van de onderwijskunde relativeren door pedagogische vragen opnieuw onder de aandacht te brengen, en wel door een andere aanpak dan die van de traditionele pedagogieboeken, die zij te theoretisch vindt.

De andere aanpak die de redactie volgt, duidt zij aan met de term narrativiteit. Het uitgangspunt wordt genomen in documenten van verschillende aard die een weerslag zijn van pedagogische ervaringen, aldus de redactie. Deze pedagogische voorvallen vormen dan het uitgangspunt voor theoretische doordenking. De redactie acht verhalen in bepaalde opzichten superieur aan wetenschappelijke theorieën. Doordat een aantal belangrijke wetenschappelijke vragen over opvoeding en ontwikkeling in verhalen niet beantwoord worden, kan interpretatie van die verhalen directer toegang geven tot opvoeding zoals het is. Zo'n kwestie is bijv. de scheiding van het normale en het afwijkende. Zo kan een verhaal laten zien hoe het gewone en het uitzonderlijke naast elkaar kunnen bestaan. De belangrijkste kwestie is voor de redactie echter die van waarheid en onwaarheid. Een pedagogische waarheid is echt iets anders dan een waarheid in wetenschappelijke zin, aldus de redactie. Een pedagogische waarheid is een inzicht dat betekenis heeft in praktisch-normatieve zin, het gaat daarbij niet zozeer om feitelijkheden als wel om mogelijkheden. Dit onderscheid tussen wetenschappelijke waarheid en pedagogische waarheid vormt het uitgangspunt voor de betekenis van ieder van de zeven hoofdstukken waaruit het boek na de Inleiding is opgebouwd, nl. de onder-

steuning die het levert aan de stelling dat het bij de pedagogische waarheid gaat om mogelijkheden.

Het eerste hoofdstuk is getiteld: "Het verhaal van Staal. Of: over de betekenis van het verhaal voor de opvoeder en de opvoeding". Het is Theo Thijssen die in zijn boek "De gelukkige klas" de onderwijzer Staal via zijn dagboek laat reflecteren op zijn onderwijspraktijk, en Pols, de schrijver van dit eerste hoofdstuk, laat zien dat de pedagogische waarde vooral te vinden is in de wijze waarop Staal naar pedagogische mogelijkheden zoekt.

Het tweede hoofdstuk is van Levering en getiteld: "De overschatting van de macht van de opvoeder". Het is van geheel andere aard dan het eerste hoofdstuk. Levering bespreekt de vraag in hoeverre de opvoedersverantwoordelijkheid sinds de Tweede Wereldoorlog veranderd is, mede in relatie tot de kwestie van overschatting van de macht van de opvoeder, en wel op basis van een analyse van verhalen van kinderen en volwassenen over hun eigen opvoeding.

In hoofdstuk drie maakt Pols pedagogisch opmerkingen bij de roman van Simon Vestdijk: "De kinderjaren van Anton Wachter", waarin laatstgenoemde in verhaalvorm zijn eigen kinderjaren reconstrueert.

In hoofdstuk vier geeft Vreugdenhil een meer systematische beschrijving van wat opvoeding in de klas inhoudt n.a.v. fragmenten uit het boek van de Amerikaanse schrijver Kidder, die een jaar lang het werk van een lerares volgde.

Hoofdstuk 5 handelt over allochtone kinderen in 'witte' en 'zwarte' scholen: zijn ze er of zijn ze er niet?, en is van de hand van Teunissen. Het verhaal speelt in dit hoofdstuk een geringere rol, het hoofdstuk heeft meer het karakter van een wetenschappelijke verhandeling.

Hoofdstuk zes draagt als titel: "Moderne pedagogische gedachten in de achttiende eeuw". Pols bespreekt daarin de ideeën van Betje Wolff zoals zij die heeft neergelegd in haar boek: "Proeve over de opvoeding".

In hoofdstuk zeven tenslotte behandelt Miedema "Het verhaal van de wetenschap. Over opvoedingswetenschappelijke theorieën en opvoedkundige praktijken". Hij doet dit door twee relevante kritieken als verhaal te analyseren, nl. die van de Duitse anti-pedagoog Von Braunnuehl en die van de vroegere Nijmeegse lector Brus in "Didactiek naar menselijke maat".

De auteurs hebben zonder twijfel een interessante poging gedaan om op een nieuwe manier in de opleiding voor het basisonderwijs meer aandacht te vragen voor het aspect van de opvoeding in het onderwijs, al vind ik het persoonlijk jammer dat dit via een afzonderlijk boek moest gebeuren, waardoor de onderwijskunde nog meer apart wordt gezet als technologie. Men kan zich afvragen of dit de beste manier is om aan de technologiekritiek waarvan de redactie spreekt, tegemoet te komen. Hoe het ook zij, de auteurs hebben in ieder geval een energieke poging gedaan om er iets aan te doen. Toch hebben we bij deze poging een aantal kanttekeningen.

In de eerste plaats wordt niet geheel duidelijk wat de redactie met dit boek bij studenten van de PABO wil bereiken. Het is niet de bedoeling om eenvoudigweg pedagogische theorie aan te bieden, de verhalen moeten het uitgangspunt vormen voor pedagogische doordenking. Die doordenking wordt door de auteurs van het boek zelf ondernomen, en in het algemeen leveren zij daarmee een interessante bijdrage. Maar wat wordt nu van de studenten verwacht? En waarop zijn activiteiten van studenten gericht? Studie-

opdrachten en aanwijzingen voor de PABO-docent ontbreken. Dat is jammer, want een narratieve aanpak in de opleiding is nog vrij onbekend, dit in tegenstelling tot een moderne methode als de case-aanpak als ook narratief onderzoek. Het nieuwe van de aanpak die de auteurs volgen, is er, neem ik aan, de oorzaak van dat het begrip verhaal op zeer verschillende manieren wordt ingevuld, zoals uit bovenstaand overzicht van de inhoud van het boek mag blijken. Maar dat geldt overigens ook voor de inhoud van het zogenaamde narratieve onderzoek. Hoe dan ook, de didactische aanpak van de narratieve benadering in de opleiding van onderwijsgevendend verdient nadere aandacht en uitwerking, en daartoe levert dit boek een belangrijke stimulans. Wij hopen dat pedagogiek-/onderwijskundedocenten op de PABO dit boek zullen gebruiken om met deze aanpak te experimenteren, om daarmee tevens de gewenste aandacht te vragen voor het aspect van de opvoeding dat in het basisonderwijs een wezenlijk element vormt.

F.K. Kieviet

Mededelingen

Studiehuis in de steigers

Op 27 maart 1997 organiseert het Procesmanagement Voortgezet Onderwijs in de Jaarbeurs te Utrecht voor het derde jaar de tweede fase dag 'Studiehuis in de steigers'.

Voor nadere informatie en aanmelding kunt u zich wenden tot het congressecretariaat: Secretariaat Studiehuis in de steigers 3, p/a MesoConsult, Gounodlaan 15, 5049 AE Tilburg, tel.: 013 4560311, fax: 013 4563276.

Promoties

Universiteit van Amsterdam
Promovendus: Drs. C.L.M. Bodin-Baarends
Titel proefschrift: Contacten tussen ouders en leerkrachten bij leerproblemen
Promotor: Prof. Dr. K. Doornbos
Datum: 19 november 1996

Universiteit van Amsterdam
Promovendus: Drs. M.J.M. Vermeulen
Titel proefschrift: Human capital in the Hinterland
Promotor: Prof. Dr. J. Dronkers
Co-promotor: Prof. Dr. P. Nijkamp
Datum: 20 november 1996

Universiteit van Amsterdam
Promovendus: Drs. J. Meijer
Titel proefschrift: Learning potential and fear of failure
Promotor: Prof. Dr. J. Elshout
Datum: 11 december 1996

Universiteit van Amsterdam
Promovendus: Drs. M. de Graaf
Titel proefschrift: Opvoeding en vrouwelijkheid bij Jean Jacques Rousseau
Promotores: Prof. Dr. G.F. Heyting en Prof. Dr. F.L.A. Rang
Datum: 13 december 1996

Rijksuniversiteit Groningen
Promovendus: Drs. J. Dane
Titel proefschrift: De vrucht van bijbelse opvoeding. Populaire leescultuur en opvoeding in protestants-christelijke gezinnen, circa 1880-1940.

Promotor: Prof. Dr. J. Dekker
Datum: 21 november 1996

Rijksuniversiteit Leiden
Promovendus: Drs. H.P.J. Witteman
Titel proefschrift: Styles of learning and teaching in an interactive learning group system
Promotor: Prof. Dr. M. Boekaerts
Datum: 27 februari 1997

Rijksuniversiteit Leiden
Promovendus: P. Verhoeven
Titel proefschrift: Tekstbegrip in het onderwijs Klassieke Talen
Promotores: Prof. Dr. N. Verloop en Prof. Dr. C.M.J. Sicking
Datum: 5 maart 1997

Inhoud andere tijdschriften

Comenius
16e jaargang, nr. 4, 1996

Thema: Kinderen en de straat
Kinderkopjes, door J. Doornbal en C. van Nijnatten
Van wie is de straat? Over kinderen, genderidentiteiten en het publieke domein, door L. Karsten

De straatvrees van pedagogen. Over de opvoedkundige waarde van jeugdparticipatie, door M. de Winter
en verder:

'De pijn wakker houden, het verlangen wekken'. Enkele bedenkingen bij de nood aan waardenopvoeding. Deel 2. Over het denken, door J. Masschelein

Kind en ruimte. De positie van het kind bij de Stichting Goed Wonen (1946-1968), door W. van Moorsel
Pril geluk. De relatiedynamiek rond mishandeling van meisjes en jonge vrouwen door hun vriend, door S. Mastenbroek en R. Römken

Pedagogisch Tijdschrift
21e jaargang, nr. 4/5, 1996

Thema: Psychosociale problemen in de adolescentie
Inleiding. Gaat het goed met jongeren in Nederland? door W. Vollebergh en W. Meeus

Gezin en modernisering. Een problematische relatie voor jongeren, door M. Du Bois-Rey-mond

Tienjaars trend in het voorkomen van probleemgedrag van Nederlandse kinderen en jeugdigen, door F.C. Verhulst, J. van der Ende en A. Rietbergen

Jeugd, criminaliteit en morele paniek in Nederland, door C. Baerveldt

Opvoeding en probleemgedrag in de adolescentie, door W. Meeus, M. Deković en M. Noom

Gehechtheid, sociaal netwerk en thuisloosheid bij jongeren, door J.W.C. Tavecchio en M.A.E. Thomeer-Bouwens

Welbevinden en etnische identiteit bij allochtone jongeren, door W. Vollebergh en A. Huijberts

Het adaptief vermogen van opvoeders en adolescenten, door J. Hermanns en W. Slot

Tijdschrift voor Orthopedagogiek
35e jaargang, nr. 11, 1996

Jeugdreclassering en de motivatie van delinquente jongeren, door C.H.C.J. van Nijnatten en K.M. van Berchum

Naschoolse dagbehandeling van licht verstandelijk gehandicapte kinderen, door E.F.M. van Hoof en J. Pellen

Vraag en aanbod in de opvoedingswinkel. Een experimentele vorm van opvoedingsondersteuning in Den Bosch, door A.J.E. de Veer en A. Kerkstra

Ontvangen boeken

Baartman, H.E.M., *Opvoeden kan zeer doen Over oorzaken van kindermishandeling, hulpverlening en preventie*. Uitgeverij SWP, Utrecht, 1996, f 49,50.

Braams, T., *Dyslexie: een complex taalprobleem*. Uitgeverij Boom, Meppel, 1996, f 29,50.

Dam, G. ten, Hout, H. van, Terlouw, C., Willems, J. (red.), *Onderwijskunde hoger onderwijs. Handboek voor docenten*. Van Gorcum, Assen, 1996, f 69,50.

Dulk, H.O. den, & Kooten, A.H. van (red.), *Het kan gewoon anders. De orthopedagogische kwaliteit van de leraar*. Uitgeverij Intro, Baarn, 1996, f 29,90.

Geerligts, T., & Veen, T. van der, *Lesgeven en zelfstandig leren*. Van Gorcum, Assen, 1996, f 72,50.

Gerris, J.R.M. (red.), *Gezin: Welzijn, gezondheid en hulpverlening*. Van Gorcum, Assen, 1996, f 37,50.

Grimhuizen, T. van, *Krijg ze maar groot. Een leerboek over de adolescentie en het begeleiden van jongeren*. Uitgeverij SWP, Utrecht, 1996, f 29,50.

Haar, M. ter, *Professionals in de beleidsarena. Basisboek beleid*. Van Gorcum, Assen, 1996, f 29,50.

Hajer, M., *Leren in een tweede taal. Interactie in vakonderwijs aan een meertalige MAVO-klas* (dissertatie). Wolters-Noordhoff, Groningen, f 49,-.

Huisman, P.E., *Kennis gewogen. Analyse van sociaal-wetenschappelijk denken. Kritiek en aanwijzingen*. Van Gorcum, Assen, 1996, f 55,-.

Jongh, A.J.C.M., de, & Scholten, I.W.T. (red.), *Opleidingsdidactiek voor de zorgsector*. Bohn Stafleu Van Loghum, Houten, 1996, f 49,75.

Kalverboer, A.F. (red.), *De nieuwe buitenbeentjes. Stoornissen in aandacht en motoriek bij kinderen*. Lemniscaat, Rotterdam, 1996, f 64,50.

Korzilius, H., *Mental representations of parenting. Structures of perceptions, cognitions, emotions and behavioral reactions in child-rearing situations* (dissertatie). Katholieke Universiteit, Nijmegen, 1996, f 35,-.

Mossevelde, E. van, *De klas in de hand. Omgaan met en (bege)leiden van leerlingen*. Acco, Leuven/Amersfoort, 1996, f 46,75.

Ven, P.H. van de, *Moedertaalonderwijs. Interpretaties in retoriek en praktijk, heden en verleden, binnen- en buitenland* (dissertatie). Wolters-Noordhoff, Groningen, 1996, f 79,-.

Yablonsky, L., *Van man tot man. Vader en zoon: een spannende relatie*. De Toorts, Haarlem, 1996, f 45,-.